

CERCUL DE ISTORIE CU PROFIL INTERDISCIPLINAR

Nicoleta Gumă

Ovidiu Bozu

Lucrările de specialitate din domeniul psihopedagogiei teoretice din ultimul timp, pun accent deosebit pe latura formativă a pregătirii elevilor. Pedagogia școlară recomandă în acest scop exercițiul formativ.

Exercițiul formativ apelează la operativitatea gândirii, însumează spiritul de observație și imaginație creatoare, care, reprezintă trăsături fundamentale ale personalității fiecărui individ¹.

Cercul de istorie cu profil interdisciplinar reprezintă, atât instrumentul cât și cadrul cel mai adecvat destinat exercițiului formativ, în aprofundarea reprezentărilor și noțiunilor istorice, la dezvoltarea sentimentelor de mândrie națională și patriotism.

De ce este necesar un cerc de istorie cu profil interdisciplinar?

Interdisciplinaritatea este și va rămâne în viața școlii românești un punct de referință în contextul pregătirii formative a elevului².

Conform programei școlare pentru clasele I-IV, învățătorului îi revine dificila misiune de al face pe elevul de vârstă școlară mică, abia deprins cu tainele cititului, să înțeleagă fenomene din natură, fapte și evenimente semnificative din viața poporului din care face parte, ce s-au petrecut într-un timp și spațiu mai mult sau mai puțin îndepărtat.

Faptele și fenomenele istorice, fiind însă în majoritatea lor îndepărtate de experiența, trăirile și universul copilăriei, calea principală la îndemâna învățătorului, a profesorului, pentru a ușura înțelegerea și însușirea corectă a acestora și în mod deosebit a noțiunilor de istorie, o constituie alături de explicație și demonstrație, redescoperirea.

De aceea, principalul obiectiv urmărit prin tematica cercului de istorie cu profil interdisciplinar, este dobândirea de către școlarii de vârstă mică a atributelor de căutători, redescoperitori al adevărului din mediul înconjurător, într-o relație și conexiune directă cu istoria prezentului, trecutului și chiar a viitorului.

În acest context, cunoștințele dobândite la orele de citire, lectură, compunere, cunoașterea mediului înconjurător, educație plastică, educație muzicală și de istorie se găsesc în permanență într-un raport de interdisciplinaritate în cadrul cercului.

În centrul preocupărilor teoretice și aplicative ale cercului, punem cunoașterea mediului înconjurător. Mediul natural, cu resursele și bogățiile sale, constituie matricea categorială a existenței și devenirii istorice a poporului român, a constituit scena tuturor evenimentelor sociale și politice ce i-au marcat existența³.

Ținând cont de particularitățile de vârstă ale elevilor, în raport direct cu programa școlară, cunoscând și stăpânind elementele de istorie locală tematica cercului de istorie ce se adresează elevilor de clasa a II-a, poate să fie deosebit de variată și atrăgătoare, astfel structurată: *Despre locul unde ne-am născut, trăim și învățăm; Basme și legende din județul Caraș-Severin; Lupii, urșii și alte animale din basme și legende, prieteni sau dușmani ai omului; Despre albine, furnici și alte animale mici; Datini străbune: capra, plugușorul, colinzile de Crăciun, paparudele etc.*

Locul unde te-ai născut este în primul rând universul copilăriei, este proiecția în miniatură a țării, patriei de care aparții. De aceea în cadrul acestei teme vor fi abordate cunoștințe de geografie locală (toponimia locului), elementele de istorie locală, cu evocarea urmelor și mărturiilor arheologice, a evenimentelor istorice, de viață materială și culturală ce a marcat existența locuitorilor la care au fost părtași însăși părinții, bunicii, strămoșii elevilor cercului de istorie.

Curiozitatea, interesul pe care îl provoacă urmele și mărturiile istoriei locale, emoția indusă de redescoperirea lor în cadrul cercului, imaginația pe care o stimulează, constituie un factor de atracție față de studiul istoriei, geografiei, literaturii îl ajută pe elevul de clasa a II-a să înțeleagă mai ușor noțiunile acestor discipline, să re trăiască momente din viața cetății sau localității în care locuiește și învață, să perceapă și să-și dezvolte principiile ce stau la baza sentimentelor de mândrie națională și dragoste de locul natal și de țara de care aparține.

Basmele și legendele, snoavele și zicalele, se nasc odată cu oamenii, cu primele potriviri de cuvinte, cu primii eroi, cu sentimentul eternității și al existenței din totdeauna.

Personajele din basme și legende sunt eroii copilăriei noastre. Ele aparțin însă creației populare legați fiind de viața de toate zilele, de fapte și aspirații, de eroismul sau injustețea unor fapte și acțiuni.

Basmul, legenda, snoava, zicala conțin pildele cele mai variate, sunt adevărate îndreptare de comportare civică și morală, de aleasă virtute sau tragism, de abnegație și eroism, de spirit de dreptate și adevăr. Ele sunt expresia dorinței de frumusețe și bunătate, de neîmpliniri și trădări ale poporului nostru⁴.

În acest context teoretic, în cadrul cercului, vor fi lecturate, comentate, povestite și interpretate îndeosebi basme și legende ce își au originea în aria geografică a Banatului, și în mod deosebi a județului Caraș-Severin. Vor fi astfel comentate basmele: *Făt-Frumos cu părul de aur, Dafin împărat, Doi Feți- Logofeți, Urga-Murga, Archir și Ileana.*

Dintre legendele cunoscute și mai puțin cunoscute vor fi lecturate și comentate următoarele: *Ogășel și Berzăvița*, *Comoara lui Colțan*, *Coiful de fier* din zona Reșiței; *Iovan Iorgovan și Șarpele*, *Iovan Iorgovan și Fata Sălbatecă* din zona văii Cernei; *Babakaia* de la Pescari-Coronini; *Izvorul cu leac* de la Șopotul Nou, Bocșa, Ciclova; *Lacul Dracului* din Munții Aninei; *Baia Vulturilor* de pe Semenici; *Piatra Scrisă* de la Armeniș; *Legenda mănăstirii Bocșa*, *Legenda mănăstirii Ciclova*, *Călugării negri de la Mocerîș*, *Legenda Craiului Iova* de la Lăpușnicel.

Ca exercițiu aplicativ, elevilor participanți la cerc vor culege basme și legende, povestiri interesante, întâmplări sau fenomene din viața satelor, sau a localităților de origine a părinților sau bunicilor, denumiri de locuri.

În ciclul *Lupii, urșii și alte animale din basme și legende*, *prieteni sau dușmani ai omului*, în cadrul cercului, se vor redescoperi caracteristicile și modul de viață al acestora, relațiile dintre om și animale în contextul basmului dar și în realitatea diurnă de-a lungul istoriei.

Se va face legătura dintre numele unor animale și cel purtat de oameni: Vulpescu, Lupulescu, Ursulescu, Ursu, Iepure, Văcărescu, Boulescu etc.; dintre numele de locuri și localități cum ar fi Brebu, Capul Boului, Valea Oii, Leu, Lacul Vulturilor, Leșul Ursului, Vidraru etc.

Prin vizitele organizate la muzeu, în interdisciplinaritate cu orele de educație plastică și educație muzicală, elevii din ciclul primar vor lua cunoștință de faptul că încă din zorii existenței sale omul a modelat din lut figurine ce reprezentau animale ca: porcul mistreț, calul, oaia, ursul, lupul, câinele sau a ornamentat vasele cu capete de taurine, bufnițe; a realizat tot din lut instrumente muzicale cum este ocarina de la Liubcova ce are o vechime de aproape 4000 de ani.

Angrenați în discuții, opinii, argumentări dezbateri legate de locul unde s-au născut, trăiesc și învață, elevii în cadrul cercului, vor înțelege și vor realiza legăturile ce există între noțiunile de *casă* - *locuință*, *locuință* - *loc natal* - *vatra satului*, între *vatra satului* – *vatra străbună* și *șară*, dintre *șara* în care locuiesc și planeta *Pământ*, dintre *Pământ* și *Cosmos*, dintre *Cosmos* și *Dumnezeu*.

Participând direct la frumoasele sărbători de iarnă, cunoscând textul a numeroase colinzi, obiceiuri și datini de Crăciun, Anul Nou, Paște, Sânziene, Dragobete, Babe etc. elevii vor înțelege semnificația, mesajul și rolul acestora în viața de zi cu zi a poporului român din care se trag, toate acestea în ciclul *Datini străbune*.

Într-o relație continuă cu realitățile istorice și etnoculturale ale județului Caraș-Severin, programul cercului pentru clasele III-IV are următoarea structură tematică: *În căutarea adevărului din legendele județului; Nume și locuri, ocupații și întâmplări din județul Caraș-Severin; Să cunoaștem bogățiile și frumusețile mediului geografic*

al Banatului de munte; În ce locuri și cum putem descoperi urme din trecutul poporului nostru; Zeii, zeițele și eroii din legendele Olimpului; Cine sunt eroii din basmele, legendele și miturile județului Caraș-Severin; Câte categorii de eroi cunoaștem; Din viața strămoșilor noștri; Cum trăiau, dacii, daco-romanii, românii; Locuri de apărare și de refugiu de-a lungul vremurilor; Obiceuri și tradiții legate de venirea primăverii; Mari cărturari și eroi ce s-au născut și au trăit în județul Caraș-Severin: Nicolae Stoica de Hațeg, generalul Traian Doda, generalul Moise Groza, generalul Ion Dragalina, pictorul Corneliu Baba, istoricul Ion Sârbu etc.

În abordarea temelor de dezbatere Zeii, zeițele și eroii din legendele Olimpului, și Cine sunt eroii din basmele, legendele și miturile județului Caraș-Severin în cadrul cercului cu profil interdisciplinar se va face legătura dintre zeii, zeițele și eroii legendarului Olimp și eroii din basmele românilor.

Folcloristul cărășan Athanasie M. Marinescu, originar din Vărădia, a publicat o serie de interpretări mitice ale basmelor din Banat.⁵

Astfel în basmul *Fata din dafin* ca eroină prin sincretism o putem vedea pe *Daphne*, nimfă iubită de zeul *Apollo*, care urmărită de acesta s-a prefăcut în laur – floare de dafin .

Se poate remarca preluarea acestei teme în alt context și timp istoric cum este legenda *Babakaia* de la Pescari, când o fată din acel sat de pe malul Dunării fiind urmărită de turci și pentru a scăpa de aceștia pentru a nu fi batjocorită și dusă în robie, se aruncă în Dunăre și va să nu fie prinsă în apele fluviului se roagă lui Dumnezeu să o transforme într-o stâncă. Stâncă ce se poate vedea și astăzi ieșind din apele bătrânului Donaris-Danubius-Dunăre în dreptul cetății feudale de pe dealul Culă.

În basmul Făt – Frumos cu părul de aur , acesta poate fi identificat cu *Feton* - fiul lui *Helios*, zeul soarelui din mitologia grecească, fiu care prin vicleșug a obținut din partea tatălui său aprobarea să conducă o zi carul soarelui și apropiindu-se prea tare de pământ i-a înnegrit pe egipteni și ca urmare Zeus supărat l-a trăsnet cu fulgerele sale.

Eroul din versiunea basmului românesc *Dafin Împărat*, este corespondentul zeului *Apollo*, fiu al lui Zeus, zeu al luminii, cântecului, muzicii, poeziei, maestrul muzelor, idealul frumuseții masculine.

Apollo ca și *Orfeu*, spun specialiștii în mitologie au fost preluați de civilizația grecească din pantheonul mitologic al tracilor dunăreni.

În basmul *Doi Feți-Logofeți* îi regăsim în varianta românească pe *Pollux* și *Castor* ce reprezintă exemplul ideal de iubire frățească, de înțelegere la bine și rău. Erau reprezentați în mitologia greacă ca doi tineri atleți, iar jocurile Olimpice erau organizate sub egida lor.

Personajul basmului *Urga-Murga* are atributele zeului Hermes, mesagerul zeilor olimpici, ocrotitorul comerțului și a acțiunilor îndrăznețe, inventatorul instrumentelor muzicale ca lira și flautul.

În *Archir și Ileana* îi reîntâlnim pe zeul *Apollo* și zeița *Diana*. Prin sincretism religios *Diana* în mitologia românească devine *Sânziiana* sărbătorită la Sânziene ce corespunde solstițiului de vară din 15 iunie ⁶. De asemenea majoritatea legendelor legate de ape sau lacuri cu proprietăți tămăduitoare așa cum sunt cele de la Șopotul Vechi sau Ciclova o au ca personaj prin sincretism pe zeița *Diana*.

Cadrul geografic în care se desfășoară drama mitică a lui *Iovan Iorgovan* se circumscrie Văii Cernei, zonă considerată ca spațiu sacru încă de către Herodot, care localizează aici urmele lui *Hercules*.⁷

Personajele baladei tragice despre Iovan Iorgovan, fata Sălbatecă, Șarpele pot fi identificați cu Hercules, Cavalerul Trac, cu marea zeiță chthoniană *Zeița Mamă* - Pământul, sau cu divinitatea dacică *Bendis*.

Față de cele prezentate, în cadrul cercului, considerăm ca fiind necesară introducerea graduală a elevilor prin lecturarea și cunoașterea personajelor de basm, legendă sau baladă în lumea spiritualității populare românești, având ca scop cunoașterea eroilor și aportul fondului mitic autohton la literatura orală sau scrisă, fond ce aparține civilizațiilor străvechi îndeosebi traco-geto-dacice și greco-romane.

Într-o firească legătură cu personajele amintite din basm, legende, balade și mituri, se desprinde chipul eroului, asupra căruia tematica cercului va zăbovi explicativ și cauzal în cadrul subiectului *Câte tipuri de eroi cunoaștem*.

În conștiința poporului român s-a impus mai multe tipuri de eroi⁸.

Eroul salvator – ce este reprezentat de personajul care printr-un act de curaj ce nu exclude sacrificiul suprem, salvează comunitatea, poporul, neamul în momente de mare cumpănă și primejdie.

Astfel de eroi salvatori au fost Vlad Țepeș, Ștefan cel Mare, *Mihai Viteazu*, *Tudor Vladimirescu*, *Avram Iancu*, *Pintea Viteazu*, *Iancu Jianu*, ce au devenit personaje de legendă și baladă.

Eroul civilizator - este personajul care descoperă, cucerește un ținut, o țară și o transformă pentru binele poporului său, luptă pentru eliberarea ei de sub asupra străină. Astfel de eroi mitizați au fost: Decebal, Basarabii, Mușatinii.

Eroul cultural - reprezintă personajul înțeleptului, creator de valori spirituale, de creație artistică și filozofică. Printre primii eroi culturali ai neamului românesc, venind din fondul străbun traco-dacic și preluat de cultura spirituală greco-romană a fost *Orfeu*, poetul muzician care prin cântecul lui fermeca oamenii, îmblânzea animalele și natura dezlănțuită. *Zamolxe*, omul devenit zeul suprem al daco-geților, personaj care după mărturia istoricilor antici Herodot și Strabo ar fi trăit pe vremea expediției

lui Darius la nord de Dunăre, elev a lui Pitagora, desăvârșindu-și pregătirea spirituală pe lângă marii preoți egipteni. A fost întemeietorul religiei daco-geților, “le-a întocmit legile și i-a îndemnat la bărbăție, convingându-i pe geți că sufletul lor este nemuritor”⁹, așa cu ne relatează părintele istoriei Herodot.

Un alt erou cultural al etnosului daco-get a fost *Deceneu* marele preot al acestora, creator de învățătură filozofică, știință empirică și legiuitor. Meșterul Manole încheie seria eroilor culturali, fiind creatorul și ziditorul mirificei mănăstiri de la Curtea de Argeș¹⁰.

Așa cum se știe, formarea reprezentărilor și noțiunilor de istorie ca forme generalizate de cunoaștere care oglindesc la diferite nivele de aprofundare, realitatea istorico-obiectivă, constituie esența procesului învățării dirijate și conștiente a conținutului acestui obiect de învățământ.

Cunoașterea faptelor istorice reprezintă doar primul pas în studierea istoriei, gândirea elevilor fiind condusă de analiza faptelor, la înțelegerea legităților istorice. În cadrul cercului, ca instrument formativ-educativ și continuator al procesului de predare-învățare a istoriei patriei ne propunem în mod obligatoriu de a adâncii o serie de noțiuni caracteristice acestui obiect de studiu, unele din ele formate și însușite în anii anteriori la lecțiile de citire cu conținut istoric.

Formarea reprezentărilor și noțiunilor de istorie, a sentimentelor de mândrie națională, este rezultatul unui proces evolutiv de cunoaștere a valorilor umane în mod rațional și cât se poate mai atractiv pentru elevi, prin judecare directă, inductivă sau complementară¹¹.

Scopul urmărit prin tematica cercului de istorie cu caracter interdisciplinar este acela al formării pe plan individual al reprezentărilor și noțiunilor istorice ca forme generalizate de cunoaștere, parcurgere din punct de vedere psihologic, parcurgând aceleași etape ca și la formarea și însușirea altor noțiuni din curriculumul școlar: etapa de elaborare, de formare a noțiunii, etapa de consolidare și în final de operare cu aceste noțiuni.

În prima etapă, gândirea elevilor este dirijată spre înțelegerea noțiunilor de istorie care are loc printr-o intensă activitate de analiză. Comparare, abstractizare și generalizare a materialului cognitiv, deci a faptelor, a mărturiilor, evenimentelor și proceselor istorice. Scopul urmărit este dezvăluirea prin redescoperire în cadrul cercului a tot ce au în comun, esențial, a relațiilor dintre ele și de includere a acestora în noi legături din ce în ce mai generale¹².

De aceea folosirea și valorificarea elementelor de istorie locală și nu numai, în cadrul cercului de istorie, au un rol important în lărgirea orizontului de cunoaștere al elevului, în aprofundarea cunoștințelor, în dezvoltarea sentimentelor de patriotism și

mândrie națională la elevi. Ele vor fi folosite în așa măsură încât să nu denatureze conținutul lecției propriu-zise, ci să-i ușureze înțelegerea fenomenelor istorice și îndeplinirea obiectivelor pe care învățătorul și le-a propus în lecția respectivă.

De aceea considerăm că lecțiile de citire cu conținut istoric aflate în manualele de clasa a II-IV –a stau la baza formării și înțelegerii noțiunilor de istorie care urmau să fie reluate și mai amplu comentate, dezvoltate în cadrul lecțiilor de istorie din clasa a IV-a, ei elevii, fiind familiarizați cu aceste noțiuni și reprezentări.

Parcursând tematica cercului pentru elevii de clasa a II-a și a III-a, în cadrul lecțiilor de istorie din clasa a IV-a, elevii cercului vor înțelege și vor opera mai ușor cu sisteme de noțiuni specifice dezvoltării societății umane.

În elaborarea temelor și activităților specifice propuse a fi abordate, comentate, dezbătute și aplicate în cadrul cercului cu profil interdisciplinar s-a ținut cont de următorul punctaj metodologic structurat pe următoarele criterii:

Criteriul geografic și istoric, în care mediul geografic reprezintă habitatul în care trăim și ne desfășurăm activitatea constituind matricea existențială pentru toate epocile istorice; prezentul românesc își are rădăcinile în trecutul îndepărtat, în existența sa pe aceeași vatră și spațiu geografic, proces evolutiv ce poate fi definit prin sintagma unitate-continuitate de cultură și civilizație materială și spirituală. Fiecare localitate, județ cu specificul său natural și istoric alcătuind laolaltă istoria poporului român.

Criteriul pluridisciplinarității și interdisciplinarității, cuprinzând mărturiile de viață și cultură materială, de civilizație românească cu care operăm în cadrul cercului acoperind domenii ca geografia, științele naturii, geologia, mineralogia, paleo-metalurgia, arheologia, etno-arheologia, speo-arheologia, numismatica, istoria tehnici, istoria culturii, toate la un loc remarcabila civilizație creată de-a lungul timpului în spațiul cuprins între Carpați, Dunăre și Marea Neagră; legăturile acestui spațiu cu marile culturi și civilizații europene și universale; cauzalitatea luptei pentru păstrarea ființei naționale, pentru apărarea independenței și suveranității de sta a României.

Criteriul valorii de patrimoniu cultural-național, prin care se subînțelege avuția culturală a unei națiuni, alcătuită din totalitatea elementelor de istorie locală: mărturii arheologice, monumente și situri istorice, etnografice, obiecte, documente, instalații și utilaje, lucrări de artă, cărți, publicații, fotografii, hărți, medalii, arme, monede etc., constituind cel mai bogat tezaur de informații privind etnogeneza și istoria unui popor.

Criteriul de valorificare și de parteneriat elev-învățător-muzeograf ce cuprinde o gamă largă de procedee, începând cu simpla identificare mărturiilor cu caracter arheologic, etnografic sau istoric, consemnarea acestora într-o fișă-semnal de evidență ca bun de patrimoniu; realizarea unui program comun de instruire-informare și aplicație, de parteneriat pe bază de vouchers cultural între elevi, învățători și personalul de specialitate din muzee.

Muzeul și școala, două instituții la prima vedere diferite, sunt totuși parteneri egali atunci când în acțiunea lor comună, pretind o cunoaștere științifică asupra destinului unei culturi sau civilizații, a unui popor sau națiuni în cadrul unui amplu și complex proces istoric.

Nu putem vorbi despre relația muzeu-școala, fără prezența efectivă și afectivă, a elevului de vârstă mică și mijlocie ca statornic destinatar al întregului proces educațional-formativ¹³.

Este dovedit faptul că elevii, oricât de bine și-au însușit materia cuprinsă în manualul de istorie, nu au o imagine completă a unui anumit tip și mod de viață în cadrul unor culturi și civilizații de mult apuse, a unor evenimente și procese istorice cu semnificații și implicații majore în destinul unui popor.¹⁴

În această situație muzeul cu bogatul său patrimoniu cultural, pe care îl deține și îl valorifică științific, etalându-l expozițional spre contemplare, admirație și cunoaștere, îndeosebi publicului școlar, devine partenerul ideal și locul special destinat recuperării imaginii istorice, al identității etnoculturale a poporului român și nu numai.

De aceea, colaborarea muzeului cu școala în cadrul unui triumvirat partenerial alcătuit din cadre didactice – elevi – muzeografi se poate defini ca matrice educațională integrată și interdisciplinară, având ca scop informarea, acumularea, însușirea, consolidarea unor cunoștințe profunde și durabile, atât de necesare formării unor deprinderi de cercetare științifică fără de care societatea prezintă și cea viitoare nu pot exista, colaborare în care toți existenți și îndeosebi elevii nu au decât de câștigat¹⁵.

Este necesar să subliniem faptul că muzeul se înscrie în procesul educativ ca un factor compensatoriu al învățământului, deoarece rațiunile și cunoștințele deprinse în școală se văd în muzeu sub forma unor reprezentări concrete, directe puse în slujba adevărului istoric; elevul poate opera selecții și asocieri, își poate justifica opțiunile sau experimentele, muzeul devenind scena, iar cadrele didactice, elevii și muzeografii parteneri egali ai unui învățământ deschis, activ și interdisciplinar.

În cadrul acestui parteneriat fiecare dintre subiecți își aduce propria sa contribuție conform unui program-cadru dinainte elaborat în care elevul este principalul receptor al mesajului interactiv. Se poate opta pentru diferite tipuri de impuls muzeal, cum ar fi: cercul de istorie cu profil interdisciplinar, clubul de arheologie și numismatică, expoziția-atelier, atelierul de restaurare-conservare și ocrotirea patrimoniului, clubul-atelier de etnografie și folclor, școala de sâmbătă și duminică - toate la un loc forme educative atractive în care experimentul, demonstrația, reconstituirea, dialogul învățător-elev-muzeograf ocupă un loc prioritar¹⁶.

Subiecte ca: *În ce locuri și cum putem descoperi urme arheologice din trecutul îndepărtat al poporului nostru; Locuri de apărare și refugiu de-a lungul vremurilor; Cum trăiau, dacii, daco-romanii, românii*, etc. aflate într-un dialog permanent cu lecția

din manualele de istorie de clasa a IV-a , nu pot fi abordate fără cunoștințe din domeniul toponimiei locale.

“*Toponimia*, spunea regretatul academician Iorgu Iordan, *poate fi socotită istoria nescrisă a unui popor, o adevărată arhivă care păstrează amintirea atâtor evenimente, fapte, întâmplări care au impresionat într-un chip sau altul sufletul popular* “¹⁷.

Studierea și cunoașterea toponimiei locale, oferă argumente în plus privind continuitatea și unitatea de locuire milenară a poporului român în același spațiu etnogenetic, oferă elevilor elementele necesare de comparare asupra limbii vechi vorbite, numele topice comportând fonetisme și particularități morfosintetice arhaice și regionale cum ar fi: *La Scămmel, Vârful Znamen, Săliște, Hârboace, Rovină, Ogașul Băieșului, Cășile Codrenilor, Dealul Păcurariului* etc.¹⁸.

În cadrul cercului, îi învățăm pe elevii de vârstă școlară mică, că prin cunoașterea toponimelor locale, a denumirilor de locuri din vatra unei localități fie oraș, comună sau sat, se obține informația primară, cea mai prețioasă pentru cercetător în depistarea și descoperirea atât a celor mai vechi locuri cu urme de locuire ce merg până în preistorie, dar și a vechilor denumiri privind ocupațiile, tradițiile și obiceiurile locuitorilor din satul românesc.

Săliște, Săliștiuța, toponime întâlnite în extravilanul multor sate bănățene, desemnează locul pe care a fost cândva vatra unui sat. În locurile cu acest nume topic, arheologii descoperă și localizează în mod deosebit așezări de epocă daco-romană, feudal timpurie ce suprapun în unele cazuri așezări preistorice. Astfel de exemple pot fi oferite de descoperirile arheologice din locurile cu acest topic de la Grădinari, Ilidia, Șopotul Vechi, Gornea, Modova Nouă, Pojejena, Bănia, Mocerîș. Prigor, etc.

Sat Bătrân, este sintagma ce localizează în cele mai multe cazuri așezări datând din secolul al XIV-XVII cum este cazul descoperirilor arheologice din raza localităților: Sat Bătrân comuna Armeniș, Iaz, Obreja.

Alte toponime legate de vatra satelor dispărute din evul mediu românesc dar aparținând și altor epoci istorice sunt:

La Scămmel – din satul Ilidia – loc situat în imediata apropiere a unei curți cneziale medievale de secol XIV-XV, unde obștea sâtească în acele vremuri se întrunea și sfatul bătrânilor se pronunțau asupra diferendelor, disputelor, neînțelegerilor iscate între membrii comunității satești locale.

Znamen - din comuna Lăpușnicel și din satul Șopotul Nou; *Lunca Znamănului* – comuna Teregova, sunt toponime ce indică fie urmele unui *milliar* (piatră de kilometraj roman cum este cazul de la Lăpușnicel, fie existența unei necropole romane cum este în cazul toponimului de la Teregova. *Znamen, znamăn, zleamăn* în topica locală caraș-severineană desemnează piatră de mormânt sau piatră cioplită, adesea cu scriere aplicată prin scrijelare sau cu dalta.

La Mormânt – Ciclova, Luncavița, Bănia; *Gomilă* – Duleu sunt toponime care indică fie cimitirul unei așezări dispărute, fie tumului funerari preistorici.

Toponime ca *Dealul Straița* de la Mehadia; *Rădături* din extravilanul comunei Lăpușnicul Mare; *Budinic* – Reșița; *Turnu lui Ovid* de la Turnu Rueni, *Cășile Codernilor* de la Ilidia, indică puncte de observație, până apărare sau adăpost.

În cazul unor locuri cu denumiri ca: *Cetate* (Ilidia, Bozovici), *Gruniul Cetății*, *Buza Turcului* (Bocșa), *Culă* (Pescari), *Cetatea Beiului* (Socolari), (Stăncilova), *Zidina* (Pojejena, Mehadia), *Grad* (Divici), *Grădiște* (Dalboșeț, Văliug), *Palanaciki Breg* (Socol), descoperirile arheologice au dovedit că în aceste puncte, purtând aceste toponime sunt prezente fortificații dacice, romane sau medievale.

Nume topice ca *Ogașul Băieșului*, *Ogașul Grecilor* (Moldova Nouă, Ramna), *Cracul cu Aur* (Bocșa), *Pravăț* (Brădișorul de Jos), *Caunița* (Gornea), *Drumul Ruzii* (Rudăria-Eftimie Murgu, Delinești) indică locuri, sau așezări, unde s-a extras și prelucrat minereuri utile ca aur, argint, fier, plumb în antichitate sau în evul mediu.

Denumiri locale ca: *Blidaru* (Dalboșeț), *Hârboace* (Greoni), *Vârciopoalea* (Prigor), *Ciobeni* (Vărădia), *Valea Cuptorului* (Vălișoara) desemnează de asemenea pe baza descoperirilor arheologice de suprafață constând în fragmente ceramice, țigle și cărămizi romane urmele unor așezări străvechi.

Locuri numite *Biserica Spartă* (Mehadia), *Țarcovița* (Mocerîș), *Valea Călugării* (Naidăș), *Dealul Chilii* (Vărădia) păstrează în memoria locală urmele unor așezări monahale sau biserici dispărute din evul mediu românesc.

Antroponime ca *Rotaru*, *Dulgheru*, *Prisăcaru*, *Grădinaru*, *Căpraru*, *Olaru*, *Fieraru*, *Papuc*, *Blănaru*, *Ștrinfu*, *Popa*, *Cojocar*, *Vânătoru* etc, sugerează ocupațiile de bază din cadrul unor familii din lumea satului bănățean.

Pe planul pregătirii teoretice, prin însușirea acestor toponime, elevii în cadrul cercului pe care îl frecventează, înțeleg relațiile ce au existat din-totdeauna între mediul înconjurător și activitatea de zi cu zi a locuitorului aceluia habitat, mai întâi ca individ și mai apoi ca etnie și popor.

În cadrul cercului cu caracter interdisciplinar, elevii au privilegiul să înțeleagă că omul dependent fiind de bogățiile solului și ale subsolului, a mediului geografic în care locuiește, omul pe plan spiritual îi conferă și îl înconjoară cu o aură și sentimente de sacralitate, proiectându-și astfel primele noțiuni: pământ sacru, vatră sacră, pământ strămoșesc, țară, patrie, patriotism, iubire de neam și țară.

În cadrul temelor *Datini străbune, obiceiuri și tradiții populare legate de sosirea primăverii*, elevii i-au cunoștință despre datinile și obiceiurile folclorice prilejuite de diferite momente din viața satului din zona de munte a Banatului.

În cadrul cercului, elevilor li se va explica originile și semnificațiile unor dansuri, jocuri și obiceiuri cu caracter ritual cum ar fi *Urșii* de la Ciclova, *Berbecii* de la Slatina Timiș, *Lunea Cornilor* și *Nunta Cornilor* de la Bănia, *Șopotul Vechi*, *Bozovici*,

Eftimie Murgu, *Blojii* de la Cuptoare-Secu, Oravița, Grădinari, Molodova Vecche etc; *Strigăturile de peste sat* din zona satelor de pe Pogăniș (Duleu, Valea Pai, Dezești,) care au un caracter moralizator pentru tinerii satului;

Elevilor participanți ai cercului de istorie cu profil interdisciplinar li s-a explicat și argumentat faptul că, cercetările mitologilor, etnografilor lingviștilor și arheologilor români acordă un loc aparte datinilor, credințelor și superstițiilor la români, ca dovezi ale unei continuități multimilenare în același spațiu geografic.

Astfel însuși numele de *Zamolxis*, zeul străbunilor geto-daci este legat de prezența și semnificația ursului. În limba traco-dacă *zalm* înseamnă *piele* iar *olxis* – *urs*. De asemenea a doua divinitate ca importanță la geto-daci *Gebeleizis* înseamnă mâncător de miere. După Vulcănescu numele *Zamolxis* putea fi un apelativ cu valoare de tabu, a zeului cerului și al soarelui, care la început a fost mare preot al unei congregații religioase de tipul Nannerbund-ului sau confreria ursinilor. În cadrul acesteia, ulterior a fost întreprinsă reforma mitologică, având ca rezultat nașterea religiei în cadrul căreia *Zamolxis* a fost proclamat zeu ¹⁹.

Obiceiul și dansul *Urșilor* de la Ciclova Română, așa cum se desfășoară el în prezent, reprezintă un relict mitologic de zooidolatrie la care se adaugă elemente din cultul străvechi al fecundității, al fertilității, de revenire la viață a naturii. Este o amintire moștenită din vremurile cele mai îndepărtate, când Anul Nou era sărbătorit ritual în luna martie-aprilie.

În acest context, în cadrul cercului, elevii vor afla câteva credințe și superstiții legate de urs.

Ursul la români, este considerat animal sfânt, regăsindu-se adesea în iconografia icoanelor și pe fresca bisericilor. Amintim că în context arheologic preistoric în locuințe cercetate au apărut numeroși idoli zoomorfi având înfățișarea de urs (Zorlenț, Gornea, Buchin, Cuptoare-Cornea, Vărădia). De asemenea în mormântul princiar aparținând unui conducător dac descoperit la Cugir în inventarul acestuia erau și colți de urs cu rol de talisman.

În vremuri nu prea îndepărtate de noi, călcatul de urs pe spate era considerată o metodă terapeutică cu efecte magico-medicale.

Cine visează urs, îi merge bine. Zicătorile populare despre urs îl înfățișează ca pe un animal naiv, credul, curat și sincer. Pentru aceste calități, reprezentând simboluri de zei, ursul a fost inclus pe cer în constelația Ursa Mare și Ursa Mică sau cum spun țărani noștri Ursul Mare și Ursul Mic ²⁰.

Un alt animal deosebit de respectat în regiunea etno-culturală din sud-estul Europei a fost *lupul*. Herodot, referindu-se la *neuri*, îi prezintă ca pe o populație care trăia la nord de Dunăre și care odată pe an se transformau în lupi, recăpătându-și înfățișarea umană după câteva zile ²¹.

Reprezentarea plastică a lupului, o întâlnim pe Columna lui Traian, ca emblemă de stat în stindardul de luptă al dacilor într-o îmbinare magico-mistică alcătuită din corpul unui balaur (șarpe) și cap de lup. Mircea Eliade, releva în scrierile sale că nașterea poporului român sub însemnele lupului dacic și al lupoacei mitice Lupa Capitolina, a lui Romulus și Remus, adică a fuziunii a două popoare ce își trag obârșia totemică și mitică din lup ²².

Repertoriul superstițiilor în care lupul este o prezență semnificativă, este deosebit de bogat. Astfel, unii indivizi morți se întrupează în strigoi și strigoaice sub înfățișarea lupului. Mai târziu, odată cu creștinarea la români, lupul devine mesager, reprezentare sau metamorfoză a diavolului.

Medicina magică populară folosește diferite părți din corpul lupului: părul la fumigații pentru bolnavii de vezică și împotriva sterilității feminine, ficatul pentru bolile de plămâni, gâtul pentru bolile de piele și împotriva spamei sau fricii.

Taurul, zimbrul, bourul, populează de asemenea mitologia satului românesc. Astfel elevii vor afla că pe un scut dacic descoperit în cetatea de la Piatra Roșie din munții Orăștiei, se afla imaginea în relief dispusă central al taurului.

În legenda *Brazda lui Novac* apar bourii năzdrăvani ce au putut să tragă plugul uriaș picat din cer cu care au realizat miraculoasa brazdă ce se vede astăzi la nord de Dunăre între Hinova și Calafat și care științific reprezintă un uriaș val de apărare ridicat fie de către daci fie de către romani. Imaginea zimbrului moldav apare ca emblemă a statului feudal românesc Moldova începând cu Mușatinii. În poveștile cu *Ileana Cosânzeana*, bourul o poartă pe aceasta într-un leagăn așezat între coarne ducând-o prin păduri și ape învolburate. Ne frapează similitudinea cu legenda nimfei *Europa* furată de Zeus metamorfozat în taur din mitologia greacă.

Elevii cercului de istorie cu profil interdisciplinar vor mai afla că *mistrețul, porcul* au de asemenea valențe mitice, regăsindu-se în poveștile și superstițiile românilor. Semnificațiile ce țin de transfigurările mitice ale porcului fie el domestic sau sălbatec, le regăsim în obiceiurile și ritualurile legate de sărbătorile creștine ca Ignat, Crăciun, Anul Nou, în colinde, în datul pomenii porcului.

Calul își are și el corespondența sa în mitologia românească încă din antichitatea daco-romană. Îl găsim reprezentat în iconografia Cavalerului Trac, a Cavalerilor Danubieni. În evul mediu apare în ipostaza calului năzdrăvan a lui Iovan Iorgovan și a Sfântului Gheorghe. În *Noaptea de Sânandrei*, credința populară consemnează metamorfozarea unor flăcăi în făpturi antropocabaline, flăcăi cu trup de cai. Acești antropocabalini ne amintește și ne face să consemnăm asemănarea frapantă cu identități similare - *centaurii* - din mitologia greacă.

Ariciul, câinele, capra, berbecul, șarpele, corbul sunt alte vietăți ce populează bestiarul mitologic și credințele românilor, fiecare dispunând de atribuții, funcții

și sarcini ce fac din ele personaje etice deosebite, admirate și prețuite de popor. Astfel *ariciul*, este considerat ca inventator al focului, al agriculturii.

Corbul, are rol profetic ca vestitor al nașterii, vieții și morții. În această ipostază îl regăsim în basmele românești, dar și pe blazonul heraldic al lui Iancu de Hunedoara, al Țărilor Române, al stemei României. *Câinele*, ocupă și el un rol aparte în imagologia mitică românească fiind ambivalent, câinele alb considerat cel bun cu atribute benefice, câinele negru având atribute malefice. Îi găsim ca acolit al cavalerului Trac și al lui Iovan Iorgovan sau alături de ciobanul din Miorița.

Albina, face parte din economia domestică și de stat, din civilizația și cultura dacilor, a daco-romanilor și a românilor. Istoricii antici greci și latini menționau că " *Dacia era drept Țara albinelor* "sau " *Țara minunată a melifagilor* ";consemnează de asemenea " *tracii spun că ținutul de dincolo de Istru e ocupat de albine și din cauza lor nu se poate pătrunde mai departe* " ²³. Legende, basmele românești îi conferă albinei, atribute binefăcătoare pentru om, fiind mesagera veștilor bune, sfătuitoare credincioasă a omului ²⁴. Pe blazonul diferitelor cetăți, în heraldica acestora, albinele sunt prezente fie singulare, în roi sau stupul acestora.

Ocupațiile principale din trecut, devenite în prezent secundare unele dintre ele chiar dispărute, se regăsesc și ele în întregul sistem de datini, tradiții, credințe, superstiții legate de viața cotidiană a locuitorilor satului românesc.

Vânătoarea, pescuitul, păstoritul, agricultura, mineritul, viticultura, apicultura își au corespondențele tematice din punct de vedere religios. Astfel este cazul pescuitului ritual, albinăritul ca ocupație sacră ce o regăsim în mai toate mănăstirile, păstoritul cu imaginea Bunului Păstor, datini și sărbători privind culesul și însămânțatul grâului, al meiului, obiceiuri legate de culesul fructelor, credințe și ritualuri specifice minerilor²⁵.

Despre toate cele prezentate mai sus, în care cunoștințele și noțiunile de istorie se vor împleti armonios cu cele de etnografie, civilizație și cultură populară, elevii vor lua cunoștință în cadrul temelor ce și-au propus să abordeze o asemenea tematică, specifică cercului de istorie cu caracter interdisciplinar.

Posedând cunoștințe legate de cunoașterea mediului, de toponimia locală, de obiceiuri, datini și tradiții, de mitologia românească și nu în ultimul rând posedând un bagaj informațional referitor la totalitatea elementelor de istorie locală, elevii prin elaborarea unor proiecte de cercetare în teren vor fi implicați în diverse activități aplicative: redescoperirea locurilor de legendă, îmbogățirea repertoriului arheologic și etnografic al județului, formarea și alcătuirea de colecții, întocmirea de fișe simple de evidență a patrimoniului cultural descoperit, întocmirea de rapoarte și cataloage de descoperire etc.

Astfel elevii învață să descopere, învățarea prin descoperire având o valoare formativă deosebită în dezvoltarea capacităților de cunoaștere ce duce la formarea și afirmarea spiritului științific, la modelarea și formarea viitorului cercetător.

Din perspectiva obiectivelor pedagogice aparținând domeniului cognitiv, afectiv și acțional, cercul de istorie cu profil interdisciplinar, prin programul și structura tematicii abordate răspunde unor necesități și cerințe cum ar fi: cunoașterea istoriei județului Caraș-Severin, a mediului său geografic, a principalelor sale valori de patrimoniu cultural-național.

Se insuflă elevilor de mândrie de a fi locuitor al județului Caraș-Severin, admirație și venerație pentru trecutul acestui ținut istoric; față de faptele, obiceiurile și tradițiile locuitorilor acestui județ; admirație pentru valorile și bunurile create de-a lungul vremurilor de către locuitorii județului nostru; emoție și prețuire pentru specificul național și mândria de a fi român; respect pentru istoria, cultura materială și spirituală a celorlalte naționalități conlocuitoare din județul Caraș-Severin; dorința de a proteja, ocroti, păstra și conserva monumentele, siturile istorice și arheologice ale județului; de implicare în protejarea și ocrotirea monumentelor naturii, de păstrare și ocrotire a mediului natural în general.

Activități cu caracter aplicativ formativ-educativ.

Excursiile tematice – au un înalt nivel educativ-formativ, sunt adevărate itinerare de aprofundate a cunoștințelor. Contribuie la ridicarea nivelului de cunoaștere, cultural și științific al elevilor, formează sentimente și deprinderi de etică ecologică, civică, de dragoste, grijă și mândrie pentru valorile patrimoniului cultural-național, față de frumusețile mediului natural românesc.

Excursiile tematice, organizate de către cercul de istorie în cadrul programului său de activitate sunt programate să se desfășoare în timpul anului școlar în lunile când factorii climaterici permit desfășurarea lor. Ca ritmicitate, atunci când este posibil, preferabil odată pe lună răspunzând și completând tematica program a cercului.

Excursia tematică sau cu temă, cuprinde două etape. Prima etapă este cea pregătitoare, în care elvii vor fi informați cu privire la traseul și obiectivele ce urmează a fi vizitate. În cadrul timpului prevăzut pregătirii excursiei elevii organizați pe ateliere de maxim cinci elevi, își propun și își stabilesc obiectivele ce trebuie să fie atinse în cadrul excursiei în concordanță cu conținutul lecțiilor parcurse deja la orele de istorie, de cunoaștere a mediului, geografie, educație plastică și cunoștințele dobândite deja în cadrul orelor de cerc. Tot în cadrul etapei pregătitoare excursiei tematice, în cadrul cercului prin intermediul diapozitivelor, planșe, hărți, documente, elevii vor fi bine informați privind modul, forma de desfășurare și scopul excursiei.

Acest mod de lucru pe lângă creșterea eficienței și calității ședinței, duce la sporirea și aprofundarea interesului elevilor pentru finalizarea tematicii și programului cercului, duce la formarea unui spirit și a unei atitudini pentru lucrul bine făcut, de care să fie mândru că l-a realizat cu forțele proprii și totalitatea aptitudinilor sale intelectuale.

Fiecare excursie astfel pregătită, devine o adevărată destindere în natură, o reîntâlnire cu ce au învățat la orele de casă și cerc. Reprezintă pentru elevi, o posibilitate în plus de a se convinge prin prezența lor la fața locului de adevărul geografic, toponimic, etnografic și nu în ultimul rând cel istoric și arheologic.

Pregătirea, dezbaterile, excursia propriu-zisă se desfășoară într-un cadru de *loisir* în care jocul, cântecul, glumele creează o atmosferă de destindere și recreere completă, factor deosebit din punct de vedere psihopedagogic.

Excursia odată proiectată și programată, presupune de la sine un itinerar. Vom prezenta câteva trasee și obiectivele ce vor face obiectul unor excursii propuse în cadrul cercului.

1. Reșița – Cuptoare – Secu

distanța: 7- 10 km

obiective: *Peștera Turcului*, zona Sodol, loc de refugiu al locuitorilor din satele Cuptoare și Secu în secolele al XV-XVII; *Piatra Albă* – loc situat între satul Cuptoare și peștera Turcului, unde au fost descoperite mai multe tezaure monetare de secol II-III; *Cercetări arheologice de suprafață*, în zona dealului Piatra Albă unde au fost semnalate urme de cuptoare de redus minereul; *Clădirile și administrația vechilor mine STEG; Sistemul de aducțiune, canalizare și transport*, a lemnului de la Văliug la prima fabrică de distilat spiritul de lemn din România construită și funcționând între anii 1895-1965.

2. Reșița – Văliug – Gărâna – Semenici

distanța: 25 km

obiective:

Văliug, localitate tipică de munte înființată după 1780 cu o populație adusă din țara Românească, austrieci, germani, maghiari, slovaci, coloniști pentru exploatarea lemnului necesar uzinelor metalurgice reșitene cu: *Barajele de acumulare de la Breazova și Gozna; Stațiunea Crivaia, cu barajul construit în 1956, vila Klauss, crescătoria de păștrăvi.*

Gărâna, localitate cu populație germană situată în apropierea platoului munților Semenici. Verificarea unor informații cu caracter arheologic și istoric privind existența unor fortificații și așezări străvechi în puncte din extravilanul satului cum este dealul Grădiște și Morminți. Cunoașterea habitatului, a arhitecturii, portului, ocupațiile și obiceiurile comunității șvabilor din această localitate. *Platoul Semeniciului*, supranumit „*acoperișul Banatului*”, cu cele mai bătrâne păduri din sud-vestul României, sistemul de canale construit în sec. al XVIII-XIX, lacul glacial *Baia Vulturilor* etc.

3. Reșița – Doman - Carașova – Anina

distanța: 25 km

obiective:

Reșița, Muzeul Banatului Montan, care găzduiește o semnificativă expoziție permanentă referitoare la cultura și civilizația locuitorilor din spațiul montan al Banatului; *Biserica medievală de secole XIV*, de pe dealul Ogășele; *Termocentrala Grebla*, bijuterie arhitectonică de început de secol XIX, prima de acest gen din România; *Complexul Secu*, bază turistică și de agrement

Doman cu instalațiile și utilitățile administrației miniere de secol XIX.

Carașova: Cetatea Turcului, atestată documentar la 1247 sub denumirea de *castrum Crasson* pe lângă alte 13 cetăți și 10 localități mari (târguri) și 200 de sate din comitatul Caraș în secolul XIII- XIV; *Rezervația naturală Cheile Carașului și a Prolasului*; *Peșterile cu urme de locuire din preistorie din Cheile Carașului-Prolas*

Anina – “*Cetatea huilei*”, cu vechile cartiere miniere construite începând cu secolul al XVIII; *Complexul administrație minelor, instalații și vechile puțuri miniere* datând din secolul al XVIII-lea; *Calea ferată Anina-Oravița*, supranumită “*Semeringul bănățean*”, prima cale ferată din România în lungime de 34 km, 14 tuneluri, 10 viaducte cu o diferență de nivel de 338 m, construcție finalizată în anii 1860-1864 și care a costat 6 milioane de guldeni austrieci; *Peștera Buhui*, cu urme de locuire din paleolitic; *Rezervația naturală cu lacul și zona carstică Buhui*; *Lacul Dracului*, un lac glacial

4. Reșița – Cârnecea – Vărădia – Oravița – Ilidia

distanța: 60 km

obiective;

Cârnecea; cu *Dealul Bisericii*, biserică și necropolă medievală românească de secol XIV;

Vărădia, antica așezare daco-romană *Arcidava*, cu Dealul Chilizii și Pustă, unde cercetările arheologice au adus la lumină o importantă așezare protodacică, două caste romane, urmele unei așezări monahale.

Oravița - oraș cu caracter montan, cel mai important centru economic și cultural al văii Carașului, reședință de prefectură și județ, cu o arhitectură specifică secolului XVIII –XIX unde pot fi vizitate: *Cel mai vechi teatru din România*, înființat în anul 1817 construit după planurile arhitecților români Ion Niuni și Petru Iorgovici, o copie mai mică a teatrului din Viena; *Cea mai veche topitorie de aur*, construită la începutul secolului al XVIII-lea; *Cea mai veche moară mecanizat*. datând din anul 1863.

Ilidia – sat situat la poalele munților Aninei unde pot fi vizitate: *Complexul arheologic de arhitectură medievală de secol XIV-XV de pe dealul Oblița și Cetate*; *Stâncile cu picturi*, situate la 3 km nord, pe Valea Mare, unde pe peretele negativ al unui masiv stâncos sunt reprezentate scene dintr-un război antiotoman databil probabil

în secolul al XIV-XV sau poate chiar mai timpuriu; *Complexul de mori de apă*, din intravilanul localității.

5. Reșița – Bozovici sau Țara Almăjului

distanța: 100 km

obiective:

Eftimie Murgu – Rudăria cu *Rezervația etnografică-mulinologică de pe Valea Rudăriei*, cu cele peste 25 de mori în stare de funcționare construite încă din secolul al XVII-lea

Dalboșef, cu locul numit *Dragomireana* unde se află situată o construcție romană de tip *statio* situată pe malul Nerei, în imediata apropiere a drumului roman și cetatea dacică din punctul *Grădiște*.

Șopotul Nou, cu *Rezervația naturală Cheile Nerei*, una din cele mai sălbatice chei în lungime totală de 30 km; *Lacul Dracului*, *Ochiul Beiului*, *cascada Beușnița*.

6. Reșița – Bocșa – Ocna de Fier

distanța: 40 km

obiective

Bocșa: *Dealul Colțani*, așezare eneolitică, cea mai vechi sit arheologic cu urme de prelucrare a minereului de cupru; *Cracul cu aur*, galerii și puțuri de exploatare a aurului datând din epoca romană; *Buza Turcului*, cetate medievală de secol XIV-XV; *Mănăstirea Izvor*, construită la sfârșitul secolului al XVIII-lea

Ocna de Fier: *Colecția mineralogică Constantin Gruescu*, mic muzeu ce adăpostește unicate mineralogice și flori de mină; *Complexul de puțuri și galerii de mine de pe dealul Dănila*, exploatate începând din antichitatea romană și până în contemporaneitate, loc unde a fost descoperită cea mai mare pepită de aur cântărind 30 kg.

7. Reșița – Valea Dunării sau Clisura Dunării

distanța: 120 km

obiective:

Pojejena - castru roman din piatră de secol II-III în punctul *Zidina* sau *Șițarnița*. *Divici* - cetatea dacică din punctul *Grad*.

Baziaș - Complex bisericesc, de secol XVI-XVII; ruinele și instalațiile vechiului port fluvial sec. XIX.

Socol – cetatea dacică din punctul *Palanacki Breg*

Zlatița - mănăstirea *Zlatița*

Lescovița - ruinele mănăstirii *Lescovița*

Moldova Nouă cu *Ogașul Băieșului*, loc situat la cca 3 km nord de centrul civic, unde arheologic au fost puse în evidență o așezare, galerii și puțuri romane de secol II-III; *Zona Florimunda-Suvarov*, exploatări de suprafață a minereului de cupru.

Pescari - cetate medievală “ *Sf.Ladislau* “ de secol XIII-XIV ce suprapune o cetate dacică din punctul *Culă*; *Gaura Chindiei* și *Gaura cu muscă*, peșteri cu picturi rupestre de epocă neolitică.

Gornea cu punctele *Căunița de Jos*, *Tărmuri*, *Zomoniță*, locuri situate în imediata apropiere a șoselei și a Dunării unde există o villa rustică romană, așezări preistorice din paleolitic și până târziu în evul mediu.

Liubcova – cetatea dacică de pe malul Dunării din punctul *Stenca Liubcovei*.

8.Reșița – Băile Herculane

distanța: 150 km

obiective:

Caransebeș - Muzeul Județean de etnografie și al Regimentului de Graniță, adăpostește expoziția permanentă cu numeroase colecții și bunuri culturale ce oglindesc viața satului cărășan, istoria și arheologia văii Timișului și a depresiunii Caransebeș; *Biserica și cetatea medievală de secol XV-XVI*, din intravilanul municipiului.

Armeniş - Schitul Piatra Scrisă

Teregova antica așezare *Ad Pannonios* cu castrul și așezarea civilă romană, de la confluența pârâului Hideg cu Timișul și în imediata apropiere a intersecției spre Rusca.

Domașnea – *Gaganis*, urmele unei întinse așezări rurale romane sunt situate la ieșirea din localitate spre Băile Herculane în locul numit Coveiul lui Iocșa.

Cuptoare pe Dealul Sfogea, situat la intrarea în localitate imediat după podul de peste pârâul Cornea, se află un puț ritual datând din perioada de tranziție spre epoca bronzului, suprapus de o necropolă medievală.

Mehadia, pe malul pârâului Belareca, la intersecția spre satul Globul Rău, se află locul numit Zidina, unde se văd la suprafață ,urmele castrului și a așezării romane antice *Praetorium*; *Biserica spartă*, punct situat la intrarea în localitate în dreptul intersecției cu drumul ce duce la Iablania, unde se păstrează ruinele unei biserici de secol XIV-XV; cetatea Mehadii, ridicată în secolul al XIV-lea, domină localitatea de pe dealul cu același nume.

Băile Herculane în multimilenara stațiune balneoclimaterică cunoscută în antichitatea romană sub denumirea de *Ad Mediam* pot fi vizitate: muzeul stațiunii; *Peștera Hoșilor*, situată deasupra hotelului Roman, peșteră cu urme de locuire din paleolitic și până târziu în evul mediu; *complexul arhitectural balnear de secol XVIII*, construit în stil baroc; *rezervația naturală Domogled*; *Valea Cernei cu Cheile Corcoaiei cu urmele legendarului Iovan Iorgovan*; *barajul Balmezu cu micro zona etnografică Cerna Izvor*; *Sfinxul Bănățean*, situat la cca 2 km spre *Topleț*, pe malul stâng al Cernei.

9. Reșița – Brebu – Jupa – Sarmizegetusa

distanța: 150 km

obiective:

Brebu - la 3 km de localitate spre Caransebeș, la poalele dealului Ciclău unde se păstrează ruinele conservate în situ a unei construcții romane de tip *villa rustica*.

Jupa, Complexul și rezervația arheologică Tibiscum-Jupa, se află situată la 5 km de Caransebeș, unde pot fi vizitate urmele municipiului roman Tibiscum, castrul și așezarea civilă și muzeul complexului arheologic.

Obreja - biserică și necropolă medievală românească de secol XIV, situată în extravilanul comunei pe malul stâng al Bistrei de-a lungul stâlpilor de înaltă tensiune la aproximativ, 2 km sud de sat în punctul Sat Bătrân.

Zăvoi antica așezare *Agnavae*, unde în intravilanul localității se văd urmele unui castru roman de pământ.

Voislova - pe platoul situat deasupra stației CFR din localitate se află o fortificație romană de tip *burgium* sau *castellum*.

Bucova antica așezare dacică *Tapae*, unde în zona parcului ce delimitează județul Caraș-Severin de județul Hunedoara se pot observa valurile de pământ dacice și o construcție romană

Tematica cercului de istorie cu profil interdisciplinar; lecțiile de istorie și unele din temele cercului ținute în spațiul expoziției permanente și în sălile de expoziție temporară ale muzeului; participarea elevilor în cadrul laboratorului de restaurare al muzeului; organizarea prin participare directă a elevilor în montarea unor expoziții didactice cu subiect istoric; organizarea și participarea elevilor din cadrul cercului la cercetări arheologice de suprafață în zone mai puțin cercetate; participarea directă a elevilor la sondaje și săpături arheologice cuprind tot atâtea activități teoretice și practice într-o strânsă dependență cu materialul studiat în procesul de învățământ, având un rol determinant în a aprofunda și lărgi orizontul de cunoaștere a elevilor, tot atâtea demersuri de a-i crea deprinderi, sentimente și opțiuni.

Optimizarea relației școală-muzeu în cadrul unui parteneriat interdisciplinar

1. Expunerea de motive

- Muzeul și școala, două instituții la prima vedere diferite, sunt totuși parteneri egali atunci când în acțiunea lor comună pretind o cunoaștere științifică asupra destinului unei culturi sau civilizații, a unui popor sau națiuni în cadrul unui amplu și complex proces istoric.

- Colaborarea muzeului cu școala în cadrul unui triumvirat parteneriat alcătuit din cadre didactice-elevi-muzeografi se poate defini ca matrice educațională integrată și interdisciplinară, având ca scop informarea, acumularea, însușirea, consolidarea unor cunoștințe profunde și durabile, atât de necesare formării unor deprinderi de cercetare științifică fără de care societatea prezentă și cea viitoare nu pot exista, colaborare în care toți partenerii și îndeosebi elevii nu au decât de câștigat.

Muzeul se înscrie în procesul educativ ca un factor compensatoriu al învățământului, deoarece rațiunile și cunoștințele deprinse în școală se văd în muzeu sub forma unor reprezentări concrete, directe puse în slujba adevărului istoric; elevul poate opera selecții și asocieri, își poate justifica opțiunile sau experimentele, muzeul devenind scena, iar cadrele didactice, elevii și muzeografii sunt parteneri egali ai unui învățământ deschis, activ și interdisciplinar.

În cadrul acestui parteneriat fiecare dintre subiecți își aduce propria sa contribuție, conform unui program-cadru dinainte elaborat în care elevul este principalul receptor al mesajului interactiv.

2. Structuri și tipuri de impuls muzeal

2.1. – Cercul de istorie cu profil interdisciplinar.

2.2. – Clubul arheologilor.

2.3. – Clubul de etnografie și folclor.

2.4. – Atelierul - patrimoniul cultural Caraș-Severin

2.5. – Expoziția-atelier.

2.6. – Școala de sâmbătă și duminică

Forme educativ-atractive în care experimentul, demonstrația, reconstituirea, dialogul învățător-profesor-elev-muzeograf- cercetător ocupă un loc prioritar.

2.1 Cercul de istorie cu profil interdisciplinar – se adresează cu precădere elevilor din ciclul primar și gimnazial, clasele II-IV, V-VIII; se desfășoară constant, pe tot parcursul anului școlar prin activități din cele mai diverse și atractive; subiectele abordate au o tematică structurată în raport direct cu particularitățile de vârstă a elevilor și în concordanță cu programa școlară pentru istorie, geografie, română, științele naturii, educație civică etc. Tematica cercului este în mare, cea prezentată în lucrarea de față. Se desfășoară constant, pe tot parcursul anului școlar prin activități teoretice și practice din cele mai diverse și atractive în cadrul clubului, la muzeu, cercetări de teren (periegheze arheologice), șantiere arheologice, lucrări de întreținere, consolidare și ocrotire a monumentelor arheologice.

Tematica clubului: *Ce este arheologia, speo-arheologia, etno-arheologia, paleo-metalurgia, arheologia industrială; Cunoașterea repertoriului arheologic al județului Caraș-Severin; Arheologia preistorică; Arheologia dacică; Arheologia romană; Arheologia daco-romană; Arheologia medievală; Tehnici și metode de cercetare arheologică; Importanța ceramicii în demersul arheologic; Despre inventarul arheologic special; Reconstituirea habitatului arheologic; Tipuri de locuințe, fortificații și așezări; Evidența patrimoniului arheologic.*

Membrii clubului, posedând cunoștințe teoretice legate de arheologie, vor putea participa efectiv la depistarea și identificarea de noi situri cu urme de locuiri străvechi în zone ale județului mai puțin cunoscute arheologic cum ar fi de : Gârâna-Văliug; Dognecea-Ocna de Fier-Bocșa; Valea Pai-Duleu-Valea Mare; Cornuțel Banat – Rugi- Delinești; Cornereva-Valea Cernei; Depresiunea Bozovici etc.

Pe șantiere arheologice: Vărădia, Berzovia, Jupa, Clisura Dunării etc.

Expediții cu caracter arheologic și etnocultural: Masivul Muntele Mic-Țarcu; Munții Locvei; Depresiunea Bozovici.

Vor întocmi fișe de sit, de evidență primară , documentație grafică și fotografică, rapoarte arheologice preliminare, rapoarte de expediții, constituirea de colecții ce vor face obiectul unor expoziții temporare sau permanente, a unor colțuri sau mici muzee școlare. etc.

2.3. *Clubul de etnografie și folclor* – se adresează atât elevilor din ciclul gimnazial cât și elevilor de liceu ce își declină dorința de a-și însuși cunoștințe de etnografie și folclor, față de cultura materială și civilizația spirituală rurală sau cultural multiethnică din spațiul Banatului de munte. Activitatea clubului, se desfășoară constant, pe tot parcursul anului școlar prin activități teoretice și practice din cele mai diverse și atractive în cadrul clubului, la muzeu, cercetări în teren lucrări de întreținere, consolidare și ocrotire a monumentelor etnografice.

Tematica clubului: *Ce este etnografia și etnologia?; Zone și subzone etnografice din Banatul muntos; Repertoriul etnografic al județului Caraș-Severin; Tehnici și instalații țărănești; Ocupații, obiceiuri și tradiții populare; Mitologia românească și a comunităților etnice conlocuitoare din Caraș-Severin; Tehnici și metode de cercetare etnografică; Modul de clasare a patrimoniul mobil etnografic; .Evidența primară a patrimoniului etnografic.*

2.4. *Atelierul – Patrimoniul cultural carăș-severinean*; structura și activitatea acestui modul se adresează elevilor din ciclul gimnazial și liceal ce doresc să cunoască, să participe la conservarea, protejarea și restaurarea patrimoniului cultural al județului Caraș-Severin. Se desfășoară constant, pe tot parcursul anului școlar prin activități teoretice și practice din cele mai diverse și atractive în cadrul atelierului, la muzeu,